

Posudek oponenta diplomové práce

Vysoká škola:	Univerzita Karlova v Praze
Fakulta:	Právnická fakulta
Katedra:	Katedra mezinárodního práva veřejného
Diplomantka:	Jana Vorlíčková
Téma diplomové práce:	Postavení válečných uprchlíků v mezinárodním právu
Vedoucí diplomové práce:	JUDr. Věra Honusková, PhD.
Oponent diplomové práce:	JUDr. Martin Faix, PhD., MJI

Výběr tematiky, aktuálnost a vymezení cílů práce

Autorka předkládané diplomové práce si podle mého názoru vybrala ke zpracování tematiku zajímavou a s ohledem na současné světové dění také velmi aktuální. Problematika uprchlictví a jeho mezinárodněprávní regulace je stálící mezinárodněprávních diskusí jak v praxi, tak v doktríně mezinárodního práva, a to nejen pro nové výzvy, kterým je nutno v této oblasti čelit, ale již kvůli kontroverznosti aspektů, které ji jsou imanentní. Nelze tedy jinak než autorku za volbu tématu pochválit. Nutno podotknout, že zpracování tématu klade na autorku zvýšené nároky na znalost nejen zpracovávané problematiky, ale také mezinárodního (a evropského) práva obecně, a to jak v rovině existující normativity, jako i relevantní praxe – se všemi pozitivy ale deficity, které se v aplikační praxi objevují.

Formální stránka práce

Z hlediska formálního je diplomová práce zpracovaná na průměrné úrovni. Je psaná odborným jazykem a na požadované úrovni. Gramatické a jazykové chyby se vyskytují spíš ojediněle (např. str. 21). Práce je opatřena seznamem použité literatury, ze kterého je patrné, že autorka pracovala s dostatečným množstvím domácích i zahraničních pramenů. Diplomantka vycházela z relevantních odborných statí, ale pracovala také ve velké míře s primárními prameny (dokumenty, judikatura, atd.), co se s ohledem na charakter práce a zpracovávané problematiky jeví jako důležité a správné.

Naopak vytknout lze autorce nedostatek pečlivosti při dodržování citační normy a někdy i při uvádění zdrojů, ze kterých čerpala. Např. na str. 24 chybí z mého pohledu nutný odkaz na zdroj informace, když autorka uvádí, že „*od samého začátku byl čl. 15 KS intenzivně diskutován...*“. Dále pak některé zdroje autorka uvádí v češtině, některé pak v anglickém jazyce. Určitý nedostatek pečlivosti je zřejmý zejména při pohledu do seznamu literatury: někdy autorka uvádí místo vydání, někdy nikoliv. Obecně seznam literatury, ale také poznámky pod čarou, trpí nejednotností použitého citačního stylu. Sjednocení citačního stylu, potažmo dodržování formálních náležitostí práce obecně, lze na první pohled považovat (ve srovnání se samotným obsahem práce) za druhotný aspekt, nelze ale opomenout fakt, že diplomová práce je závěrečnou akademickou prací magisterského studia a její autorka tak má

také prokázat schopnost pracovat v souladu se zavedenými standardy. To se podařilo autorce jen v omezeném rozsahu.

Určitou nedůsledností trpí také některé překlady. Například na str. 24, vycházejíc z anglicky psaného zdroje, hovoří autorka o „případech národní bezpečnosti či stavu nouze“. Pojem „případ národní bezpečnosti“ je ale nelogický, patrně se má jednat o „případ ohrožení národní bezpečnosti“.

Obsahová stránka práce, práce s prameny, struktura

Z hlediska obsahového je práce členěna do tří meritorních kapitol plus úvod a závěr. Práce je doplněná seznamem použitých zkratk, seznamem literatury, shrnutím a abstraktem v anglickém jazyce a klíčovými slovy. Rozsah práce je standardní, samotný text práce má 63 stran.

Členění práce je logické, jednotlivé kapitoly na sebe navazují. Struktura práce odpovídá vymezenému cíli, kterým je dle úvodu „*analyzovat jednotlivé druhy ochrany poskytované válečným uprchlíkům, interpretovat nejasná právní ustanovení a zhodnotit přínos a vhodnost možných řešení*“. Samotné vymezení cíle se mi jeví poněkud široké a nejsem si zcela jist, jestli vhodným způsobem vystihuje záměr autorky a především pak samotný obsah práce. Tato pochybnost se týká zejména snahy o „interpretaci nejasných právních ustanovení a vhodnosti možných řešení“. Zde by bylo podle mého názoru namístě uvést již v úvodu určité omezení, které by lépe vystihlo fakt, že se předložená diplomová práce nesnaží o všeobsažný přístup, ale soustřeďuje se spíše na existující druhy ochrany (a tedy „řešení“) a s nimi související aspekty.

První kapitola je věnována pojmu „válečného uprchlíka“. K této kapitole mám dvě poznámky. Za prvé, jako vhodnější by se mi jevilo zaměřit úvodní kapitolu nejen na pojem „válečného uprchlíka“, ale stručně vymezit také jiné, pro předloženou práci zásadní pojmy. Za druhé, z mého pohledu je samotný pojem „válečný uprchlík“ problematický, a to alespoň tak, jak ho vymezuje autorka.

Určitě lze souhlasit s tvrzením, že v mezinárodním právu přesná a závazná definice válečného uprchlíka neexistuje. Autorka pak ale uvádí, že je však možné vytyčit jeho základní charakteristiky. Vystává logická otázka, na základě čeho autorka stanovila vymezující kritéria, resp. dospěla k názoru, že právě tato (příp. jen tato) kritéria jsou relevantní. Dále pak jako první znak „válečných uprchlíků“ uvádí fakt, že tyto osoby utíkají ze země svého původu z důvodu válečného konfliktu mezinárodního nebo vnitrostátního charakteru. Když pominu terminologickou nepřesnost (neexistuje „válečný“ konflikt vnitrostátního charakteru), autorka patrně považuje a vymezuje skupinu osob, o kterých ochraně bude hovořit, jen jako o osobách utíkajícími ze země původu v případech naplňujících znaky ozbrojeného konfliktu (vnitrost. nebo mezinár.) ve smyslu MHP. To ale nereflektuje skutečnost, že existují situace ozbrojeného násilí, které kritéria ozbrojeného konfliktu nenaplňují, a které ale zároveň vedou ke vzniku výrazných migračních vln překračujících mezinárodně uznané hranice (a nespádají tudíž ani pod pojem IDPs). Na tento fakt ostatně reagovali dokumenty, které autorka ve své

práci uvádí, jako Cartagenská deklarace, Bangkotské principy a podobně. Řečeno jinak, pojem válečného uprchlíka autorka navázala v první kapitole na situace definované Ženevskými úmluvami a jejich Dodatkovými protokoly, v následujících kapitolách ale již pojem „válečného uprchlíka“ patrně chápe širěji. V neposlední řadě je tedy otázkou jestli když autorka následně pojednává i o ochraně osob utíkajících ze země původu z důvodu situace ozbrojeného násilí, na kterou se MHP nevztahuje, je správné používat termínu „VÁLEČNÝ“ uprchlík.

Předložená diplomová práce jednoznačně osvědčuje, že autorku zpracovávaná problematika zajímá, že se v ní dostatečně orientuje, a že k jejímu zpracování do podoby diplomové práce přistupovala s patřičnou snahou o poctivost. Navzdory tomuto faktu práce trpí určitými nedostatky, které ale lze přičíst spíše určité nezralosti v sepisování akademických prací, než nedůslednému přístupu. Řečeno jinak – autorku chválím za předloženou práci a jsem si vědom energie a snahy, kterou do ní investovala, ale její zpracování se bohužel ne ve všech ohledech podařilo tak, aby ji bylo možné hodnotit bez výtek. Kromě výše uvedeného k problému vymezení samotného pojmu „válečný uprchlík“ jsou ještě dva aspekty, které bych chtěl uvést jako příklad.

V práci se na několika místech vyskytují tvrzení, které jsou na první pohled správné, při bližším pohledu jsou ale problematické. Příkladem je tvrzení na str. 16, že *„problémem regionálních úmluv je, že státy, které jimi nejsou vázány, nemusí přijmout závazky vůči osobám splňujícím dané předpoklady ochrany“*. Jednak se dané tvrzení jeví jako obsoletní – nelze přece považovat za problematický fakt, že závazky z mezinárodní smlouvy musí plnit jen strany dané mezinárodní smlouvy, a jednak uvedené tvrzení se přece nevztahuje jen na regionální smlouvy – i v případě takových smluv nadregionálního charakteru jako např. MPOPP jsou k jejich naplňování zavázány jen smluvní strany (s výjimkou, když obsah smlouvy má kodifikační charakter, pak by ale stejně právním titulem nebyla smlouva samotná, ale příslušný obyčej).

Druhým příkladem jsou tvrzení na str. 19: *„Jelikož se ale jedná o vnitrostátně upravený druh ochrany, není na přiznání azylu právní nárok“*. I když se jedná o vnitrostátním právem upravený institut, znamená to, že stát by nemohl přijmout legislativu zakotvující právní nárok na přiznání azylu? Rovněž shledávám rozpor s logikou v tvrzeních *„vnitrostátní azyl je určen pouze jednotlivým osobám, nikoliv v případech hromadného uprchlictví“* (str. 19) a *„navzdory faktu, že charakteristickým rysem válečného uprchlictví je hromadnost spočívající v útěku velkého počtu osob, je podstatou doplňkové ochrany individuální určení“* (str. 21). Autorka staví do protikladu „hromadnost“ válečného uprchlictví a „individuálnost“ určení doplňkové ochrany. Z mého pohledu se ale o protiklad nejedná. Udělení jakéhokoliv druhu ochrany přece nemůže probíhat pro velké skupiny lidí *en bloc*, bez „individualizace“ ve smyslu posouzení jednotlivých osob samostatně s ohledem na to, jestli splňují požadavky a předpoklady pro udělení daného druhu ochrany. Nelze od žádného státu legitimně očekávat, že se vzdá možnosti v daném konkrétním případě zohlednit, jestli např. daná osoba nepředstavuje závažné riziko pro bezpečnost přijímajícího státu, atd. Konečně je přece jen otázkou procesních postupů v daném státě (příp. regionu, pokud dojde k harmonizaci), jak

pružně existující kritéria dokáží reagovat na různé situace, včetně situace hromadné migrace z důvodu existence situace ozbrojeného násilí a podobně.

Souhrnné hodnocení

Souhrnně lze konstatovat, že se diplomantce podařilo dosáhnout cílů vytýčených v úvodu práce, i když v některých aspektech ne zcela přesvědčivě. Zaměření a komplexnost práce, její struktura, rozsah zpracování jednotlivých aspektů i práce s odbornou literaturou a primárními zdroji osvědčují schopnost samostatné vědecké práce autorky. Samotné zpracování je na formální i obsahové úrovni, která odpovídá v převážné míře nárokům kladeným na tento druh práce. Na základě těchto důvodů doporučuji diplomovou práci k ústní obhajobě a předběžně ji hodnotím klasifikačním stupněm

velmi dobře - dobře

V průběhu obhajoby se autorka vyjádří výše uvedeným výtkám.

V Praze dne 01.01.2015

JUDr. Martin Faix, PhD., MJI